

УДК 81'42: 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2020.27.206550>

Є. В. Першин,

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
аспірант кафедри прикладної лінгвістики*

МІСТИЧНИЙ ХУДОЖНІЙ ДИСКУРС: ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ Й МОВНА СПЕЦИФІКА

Статтю присвячено вивченню містичного художнього дискурсу. Зіставлено поняття «хімерна проза» та «містичний художній дискурс». Встановлено жанрові риси та мовна специфіка їхнього відображення містичного художнього дискурсу. Доведено, що містичний художній дискурс має свої жанрово-дискурсивні особливості, які передусім реалізуються на лексичному рівні.

Ключові слова: містичний художній дискурс, хімерна проза, жанр, міфонім, онімізація, інтертекстуальність.

Актуальність теми та постановка проблеми в загальному вигляді. Дослідження художнього дискурсу сьогодні набувають популярності, оскільки література є особливою формою комунікації, якій притаманні певні лінгвостилістичні та лінгвопрагматичні риси. Чимало мовознавчих розвідок у цій царині здійснено на ґрунті теорії мовленнєвих жанрів із залученням текстово-дискурсивного підходу.

Мовленнєвий жанр, за М. М. Бахтінім, потрактуємо як «сталий тип висловлювання» [1, с. 255], при чому, як слушно зауважив Н. М. Лейдерман, жанри художньої літератури, починаючи з ХХ ст., зазнають значних змін: виникають антижанри, дисоційовані жанри, контаміновані, або гібридні, жанри [14, с. 155–167]. Останні і перебувають у полі уваги сучасників, оскільки є вербальним виявом сучасної моделі світу. Деякі жанри та субжанри досі не мають сталої дефініції та лінгвістичної або літературознавчої дескрипції, зокрема йдеться і про містичну прозу. Саме вербальні особливості містичних прозових творів української літератури кінця ХХ – початку ХІХ ст. постали у центрі нашої уваги, оскільки в сучасному мовознавстві наявні лише поодинокі наукові розвідки, присвячені особливостям цього типу художнього дискурсу.

Ступінь дослідження проблеми. Проблема вивчення містичного художнього дискурсу характеризується певною лакунарністю в лінгвістиці. Натомість поодинокі розвідки літературознавчого характеру зосереджено на так званій химерній прозі (одразу зазначимо, що терміни не є тотожними). Так, витлумачення і становлення терміна «химерна проза» представлено в праці В. Т. Чайковської [21]; теоретико-методологічні підвалини дослідження химерної прози знаходимо в роботах Н. І. Бернадської [2], М. М. Ільницького [7], Н. А. Кобилко [8], А. Г. Погрібного [16], В. П. Саєнко [17]; жанрово-стильовий аспект дослідження відбито у статтях О. В. Журавської [6], О. В. Федотенко [19], В. В. Шевченка [22]; спробу компаративної рефлексії химерної прози знаходимо у Т. В. Коноваленко [9]. Зважаючи на це, лінгвістичні параметри містичного художнього дискурсу, який переважно вважають одним із різновидів химерної прози, потребує комплексного дослідження.

Об'єктом нашого дослідження є містичний художній дискурс, а **предметом** – мовні особливості українського містичного художнього дискурсу.

Матеріалом для аналізу слугували тексти української містичної прози, що представлена творами Л. Дереша, Є. Ліра, І. Павлюка і В. Шевчука.

Метою нашої статті є визначення поняття містичної прози як вербального репрезентанта містичного художнього дискурсу, що зумовлює розв'язання таких **завдань**: 1) схарактеризувати основні ознаки химерної прози; 2) зіставити поняття «химерна проза» та «містичний художній дискурс»; 3) дати визначення та сформулювати основні ознаки містичного художнього дискурсу; 4) виявити мовні особливості містичного художнього дискурсу.

У статті використано такі **загальнонаукові методи**: *описовий*, за допомогою якого виокремлено мовні одиниці в текстах містичних творів, *методи аналізу і синтезу*, за допомогою яких систематизовано зібраний матеріал та узагальнено отримані результати. Серед **спеціальних лінгвістичних методів** залучено: *метод контекстуально-інтерпретативного аналізу*, який використано для визначення функціонального навантаження мовних одиниць; елементи *дискурс-аналізу* – для їхньої комунікативно-прагматичної інтерпретації.

Наукова новизна статті полягає у тому, що в ній вперше здійснено дослідження мовних особливостей містичного художнього дискурсу на матеріалі сучасної української літератури.

Теоретична цінність полягає в тому, що стаття становить певний внесок у дослідження художнього дискурсу. Зокрема, сформульовано та обґрунтовано поняття *містичного художнього дискурсу*, схарактеризовано його основні риси та способи

їхньої лексичної репрезентації. Запропонована методика може бути використана під час аналізу інших жанрів художнього дискурсу.

Практична цінність одержаних результатів зумовлена можливістю їхнього використання для створення навчальних і навчально-методичних посібників із лінгвістики художнього тексту, для розроблення навчальних курсів і спецкурсів із художньої комунікації.

Викладення основного матеріалу дослідження. У термінологічному значенні поняття містичної прози не зафіксовано в лінгвістичних словниках та енциклопедіях. Переважно на позначення цього явища літературознавці і мовознавці послуговуються поняттям «химерна проза» (далі – *XII*). У «Літературознавчому словнику-довіднику» термін «химерна проза» взагалі відсутній, наявне лише посилання на жанр «роман жахів»: «химерний роман є відновленням роману жахів в ХХ ст. на українському ґрунті» [13, с. 596], або на магічний реалізм: «в українському химерному романі простежується чимало рис магічного реалізму» [13, с. 428]. Н. І. Бернадська, досліджуючи особливості розвитку жанру роману в українській літературі, визначає химерний роман як популярну форму «осмислення сучасності з позицій вічності, філософської постановки питань людського буття, «народознавчих проблем» [2, с. 12], наголошуючи, що він мав декілька жанрових різновидів: іронічний, історико-легендарний, гротескно-фантастичний, притчовий, алегорично-поетичний, казковий тощо. А. Є. Кравченко визначає ХП як художню структуру, яка «на рівні форми і змісту є естетичним узагальненням життєвих явищ» крізь призму умовності концептуального характеру [10, с. 90–91].

Краще зрозуміти природу химерної прози дозволяють її основні ознаки, що виокремлені та описані в розвідках А. Й. Горнятко-Шумиловича [4], О. В. Журавської [6], Н. А. Кобилко [8], Т. В. Коноваленко [9], А. Г. Погрібного [16], В. В. Шевченка [22] та ін. Узагальнюючи основні підходи до витлумачення химерної прози, виокремимо її основні жанрові характеристики:

1. *Міфологічність*. Т. В. Коноваленко розуміє міфологічність як «повернення літератури до реальності, не до реалізму в зрозумілому нам літературознавчому сенсі, а саме до реальності в первісній, міфологічній її іпостасі» [9, с. 198].

2. *Співіснування побутового й дивовижного*, або реального з фантастичним, або польоту фантазії та реальності.

3. *Ускладненість стиля*, що пов'язана з гібридними жанрами на кшталт історико-легендарної чи гротескно-фантастичної прози.

4. *Філософська спрямованість*, позаяк «ідея автора є своєрідно зашифрованою, закодованою» і читач, доклавши зусиль, має її декодувати [9, с. 201];

5. *Використання елементів народної сміхової культури*: гумор, іронія, гротеск, театральність, бурлеск, фарс, пародіювання тощо.

6. *Наявність «оповідної манери*, де завжди присутній усюдисущий, іронічний, всезнаючий оповідач» [21, с. 80], що зумовлює композиційну розкутість та відкритість хронотопу.

Не всі зазначені риси мають обов'язковий характер: вони можуть варіюватися залежно від авторського задуму та/або індивідуальної манери письма.

Утім, лінгвістичний підхід до вивчення мовленнєвих жанрів передбачає опертя на поняття художнього дискурсу, в межах якого і розглядаємо містичний художній дискурс (далі – *МХД*). ХП та МХД не є тотожними поняттями. По-перше, термін «химерна проза» охоплює лише твори, що хронологічно співвідносяться з другою половиною ХХ ст., у той час як містичний художній дискурс охоплює період з ХХ ст.

до сучасності. По-друге, ХП часто характеризують як таку, у якій переважає фольклорність та народні сміхові елементи. Ядро ж містичних творів становить подія, яку не можна пояснити раціонально, тобто яка знаходиться поза межами логічного тлумачення. Отже, вектор досліджень має бути спрямований на міфологічність, наявність химерних образів, стирання межі між реальним та ірреальним. Іншими словами, поняття МХД є ширшим і може містити ХП.

МХД потрактуємо як частину художнього дискурсу, що охоплює передусім прозові твори, центральною темою яких є химерні події, втілені за допомогою елементів міфологічної поетики. Як правило, ці містичні твори пов'язані зі зміщенням у часопросторі й зовнішніми та/або внутрішніми метаморфозами персонажів.

Вважаємо основними рисами МХД міфологічність, амбівалентність і філософічність. *Міфологічність*, на думку Т. В. Коноваленко, – це «розуміння й осмислення повсякденності крізь призму людської свідомості й чуттєвості, які перетворюють її на щось незвичайне і чудесне, наповнене силами, що діють безвідносно до людських бажань, оживають та набувають реальних обрисів. Це, власне, повернення до первісної міфологічної свідомості» [9, с. 198]. Міфологічність як параметр МХД ґрунтується на використанні міфологем, архетипів та фольклорних елементів. *Амбівалентність* реалізується як на рівні часопростору (міф не має хронотопу, події зміщені в часі та просторі, автором поєднується реальне, буденне з містичним, ірраціональним), так і на рівні рецепції (читач знаходить у тексті як власне містичне пояснення подій, так і логіко-раціональне). *Філософічність* зумовлена актуалізацією інтелектуальних складників у літературі [8, с. 169].

Міфологічність як параметр МХД насамперед репрезентований на мовному рівні, зокрема лексичними одиницями. Насамперед номінаціями істот, що пов'язані з демонологією та міфологією загалом, – міфонімами. За «Словником української ономастичної термінології», міфонім – це «власна назва будь-якого видуманого об'єкта онімного простору; назви богів, духів героїв, надприродних сил, які вживаються в міфах, епопеях, казках, билинах» [18, с. 122]. Відповідно до МХД, міфонім може позначати суб'єкта або об'єкта, предмет чи явище, що функціонує у містичному тексті.

Г. М. Школа пропонує послуговуватися такою поширеною схемою поділу міфічних істот: духи (ангели і демони) «нижчої» міфології; поганські божества «вищої» міфології; люди з надприродними властивостями; персоніфіковані антропоморфні міфологізовані постаті (здебільшого алегоричного типу); міфологічний бестіарій [25, с. 338–339]. Т. П. Вільчинська виділяє такі групи міфонімів: теоніми (власні імена богів); міфоантропоніми (імена людей у міфах, казках); міфоперсоніми (назви фантастичних героїв); міфозооніми (імена міфічних тварин); міфодітоніми (назви рослин, пов'язаних із міфами); міфотопоніми (географічні об'єкти) [3, с. 188]. Спираючись на зазначені класифікації, у проаналізованих нами текстах містичної прози виокремлюємо такі семантичні групи міфонімів: міфоантропоніми, міфотеоніми, міфотопоніми, міфохроніми, міфозооніми та міфохремоніми. Міфоантропоніми слугують для номінації персонажів містичних творів, напр.: *Це чоловік на ймення Грон. Він – один з небагатьох атеріанців...* (Є. Лір. Степовий бог); *Хома Брут. Цей нелюд жив на нашому хуторі...* (І. Павлюк. Білий Попіл).

Міфотеоніми репрезентують номінації божеств, міфологічних або сакральних істот, що мають надприродну силу, напр.: *А для Вія це – як поклик...* (І. Павлюк.

Білий Попіл); ...і жажнувся Созонт, бо в **Оранти** запалали двома вогнями очі... (В. Шевчук. Око прірви); **Корій одержимий думкою, що Йог-Сотот** наділить його небувалою владою і силою... (Л. Дереш. Культ); **Може, цього разу мені пощастить зустріти суніткову діву?** (Є. Лір. Степовий бог).

Міфотопоніми пов'язані з номінаціями вигаданих та уявних міфологічних топосів, напр.: **За переказами, в нас тут зовсім поруч – ворота в пекло... І ця пилюка – насправді й не пилюка, а попіл, який летить звідти...** (І. Павлюк. Білий Попіл); **Щоночі він знову і знову потрапляє у Вавилонську Бібліотеку»** (Л. Дереш «Культ»); **Раніше Кам'яна Могила була Вежею** (Є. Лір. Степовий бог).

Міфохрононіми у текстах містичної прози функціонують у якості номінацій сакральних свят, подій та проміжків часу, напр.: **На Святвовогню** якраз починає відлік один із цих циклів та сягає своєї вершини в ночі. Цей час дуже сприятливий для **передбачень** (Є. Лір. Степовий бог); **Передбачую, що з приходом зими ти будеш проводити Ритуал** (Л. Дереш. Культ); – **Скільки минуло часу відтоді, коли сталося вбивство? / – Сорок днів** (І. Павлюк. Білий Попіл).

Міфозооніми зазвичай вживаються як номінації міфічних істот, напр.: **Бо здалося мені, що з'їдає тебе апокаліптичний звір** (В. Шевчук. У чреві апокаліптичного звіра); **Батько вмів перекидатися на вовка** (Є. Лір. Степовий бог); **Ворон же стояв на вході в печеру, звівши перед собою меча, який палав, ніби смолоскип** (В. Шевчук. Око прірви).

Міфохремотоніми репрезентують класи речей, що мають містичний характер, напр.: **Святе Письмо нас навчає, – сказав і я, – що життя, в якому перебуваємо, – це також сон** (В. Шевчук. Око прірви); **Нащо в нім (помості) чаша для крові? Це не страта, а жертвоприношення поганському демонові!** (І. Павлюк. Білий Попіл); **Моя дочка лежала на підлозі, біля краю намальованого крейдою кола, в центрі якого стояла катедра – за не Брут читав псалтир** (І. Павлюк. Білий Попіл); **Руки належить омивати мертвою (водою), а пити – тільки живу...**» (Ф. Павлюк. Білий Попіл).

Зазначимо, що за походженням міфоніми можуть бути представлені:

- питомою українською лексикою, напр.: **Хіба можна демона застрелити зі пістоля?** (І. Павлюк. Білий Попіл); **В окремих книжках дуже обережно згадуються якісь давно забуті боги** (Л. Дереш. Культ); **Зрештою, Йоганн давно переконався, що будь-який нещасливий випадок – це підступ диявола чи відьомська дія** (В. Шевчук. У чреві апокаліптичного звіра);

- лексичними фольклоризмами: **Ти і твоя подружка бачили опівденницю** (Є. Лір. Степовий бог);

- лексемами-екзотизмами, що є запозиченнями з західноєвропейської міфології, напр.: **А демона на ім'я Вій, що відбирає в людей віру в прощення, насправді звати Балорг** (І. Павлюк. Білий Попіл); **І все на світі є коло... Навіть коли існують такі сили, як атеріанці і хассара** (Є. Лір. Степовий бог); **Коли так, то розкажи, як усе відбувалося і в який спосіб бавилися ви із інкубом** (В. Шевчук. У чреві апокаліптичного звіра);

- бібліїзмами: **Саме тому я вважаю, що вранці Бог розмовляє із землею** (В. Шевчук. Око прірви); **Ми ж усі на той час вже давно забули про Христа** (І. Павлюк. Білий Попіл).

Особливого значення у МХД набуває явище онімізації, коли абстрактні апелюючи набувають статусу міфонімів, напр.: **Знав, що зможу принести свою внутрішню порожнечу в жертву володарю тієї безодні – у жертву Великому Ніщо**

(Є. Лір. Степ); ... я ж тікав від **Ока Прірви**, яке постійно мене супроводило, адже й у дорогу цю рушив, щоб звільнитися від того навадження (В. Шевчук. Око прірви).

Амбівалентність як параметр МХД на лексичному рівні перш за все реалізується лексемами-маркерами, що вказують на зміщення у часопросторі. Прикладом може слугувати лексико-тематична група слів «сон»: *Виходить, це вже якесь марення* (Є. Лір. Степовий бог); *Просто це був склеп із мого сну...* (І. Павлюк. Білий Попіл). Також цей параметр може реалізуватися лексемами-маркерами, що вказують на перцептивні метаморфози у сприйнятті героями навколишньої реальності, напр.: *Вночі й не таке привидиться* (Є. Лір. Степовий бог); *Одного разу привиділося навіть священику, що в диякона вирости козячі роги, що погляд у нього вовчий, а на ногах нарости ратички* (В. Шевчук. Око прірви); ...і він *почав відчувати, що тіло в нього прозориться, що він сам не так людина, як тінь, одірвана від справжньої людини й пуцена блукати світом*» (В. Шевчук. Око прірви).

Філософічність як параметр МХД актуалізується через текстово-дискурсивну категорію інтертекстуальності. На лексичному рівні це виявляється у використанні прецедентних імен, що відсилають реципієнта до інших містичних та горор-творів або сакральних та апокрифічних текстів. Наприклад, прецедентні імена із «Вія» М. В. Гоголя: Кажуть, сам **Вій** прийшов із пекла по **Хому Брута**. А панночка підняла йому вій і вказала на свого вбивцю (І. Павлюк. Білий Попіл); або алюзія на культ Ктулху, створений Г. Лавкрафтом: **Азатот** – піщинка у порівнянні з великим **Йог-Сототом!** (Л. Дереш «Культ»); або біблійний інтертекст: ...коли **Господь** створив людям оте неподобство, яке ти назвав, і знав, що вони согрішать, то виходить, що це він послав **Єві змія-скутника?** (В. Шевчук. Око прірви).

Висновки і перспективи дослідження. Ґрунтуючись на типовості та повторюваності фрагментів, можемо резюмувати, що МХД має свої жанрово-дискурсивні особливості: міфологічність, амбівалентність, філософічність, які передусім реалізуються на лексичному рівні міфонімами, що номінують містичні істоти та предмети, окремими лексико-семантичними групами або лексемами-маркерами, що пов'язані з часо-просторовими змінами, та містичними інтертекстами. Подальші перспективи дослідження пов'язані з описом природи інших параметрів МХД та їх текстотвірних одиниць на різних мовних рівнях.

Література

1. Бахтин М. М. Проблема речевих жанров. *Собрание сочинений*. М. : Русские словари, 1996. Т. 5. С. 159–206.
2. Бернадська Н. І. Теорія роману як жанру в українському літературознавстві; автореф. дис. ... д-ра філол. наук. К., 2005. 36 с.
3. Вільчинська Т. П. Міфоніми в українській етнокультурі й творчості письменників кінця ХІХ – початку ХХ століть. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 2019. Вип. 71. Ч. II. С. 186–195.
4. Горнятко-Шумилович А. Й. Інтелектуалізм прози Валерія Шевчука : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 1999. 20 с.
5. Дереш Л. Культ. Харків : Фоліо, 2017. 224 с.
6. Журавська О. В. Жанрові аспекти дослідження химерного роману в українському літературознавстві. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 2016. Вип. 2 (36). С. 114–116.
7. Ильницький М. М. Схожесть несхожого / Вопросы литературы. М., 1980. №11. С. 36–68.

8. *Кобилко Н. А.* Химерна проза в українській літературі як сфера актуалізації міфопоетичного. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць. Ужгород, 2018. Вип. 23. С. 168–171.
9. *Коноваленко Т. В.* Магічно-реалістична та химерна проза. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*, 2016. Вип. 10. С. 196–202.
10. *Кравченко А. Є.* Художня умовність в українській радянській прозі / відп. ред.: І. О. Дзевєрін ; АН Української РСР, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. К. : Наукова думка, 1988. 128 с.
11. *Лір Є.* Степ. Вінниця : Дім Химер, 2019. С. 172–191.
12. *Лір Є.* Степовий бог. Вінниця : Дім Химер, 2019. 208 с.
13. Літературознавчий словник-довідник (за ред. Р. Громяка, Ю. Коваліва, В. Теремка). К. : Академія, 2006. 752 с.
14. *Лейдерман Н. Л.* Проблема жанра в модернізмі и авангарде (Испытание жанра или испытание жанром?). *Studi Slavistici*. Firenze University Pres, 2009. № 5(1). С. 147–177.
15. *Павлюк І.* Білий попіл. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 352 с.
16. *Погрібний А. Г.* Мода, новація, закономірність. *Литературное обозрение*, 1980. № 2. С. 24–28.
17. *Саєнко В. П.* Апокаліптичний звір ізсередини. *Українська мова та література*. К., 2004. № 31-32. С. 19–28.
18. Словник української ономастичної термінології (за ред. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова). Харків : Ранок-НТ, 2012. 256 с.
19. *Федотенко О. В.* Інтерпретація українського химерного роману другої половини ХХ століття в літературознавчому дискурсі: жанрово-стильовий аспект. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. Луганськ : Вид-во ЛНУ, 2013. № 4 (263), Ч. II. С. 20–29.
20. Химерна проза. Витоки. Основні риси. Режим доступу : http://sites.znu.edu.ua/bank/public_files/2009/05/218_1242929897_humerna_proza.pdf
21. *Чайковська В. Т.* Українська химерна проза: історія народження терміна. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2006. № 26. С. 79–82.
22. *Шевченко В. В.* Еволюція жанру «химерної прози» в ХХІ столітті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2015. Вип. 2. С. 297–301.
23. *Шевчук В.* Око прірви. К. : Український письменник, 1996. 384 с.
24. *Шевчук В.* У чреві апокаліптичного звіра. К. : Український письменник, 1995. 205 с.
25. *Школа Г. М.* Національна специфіка міфонімів (на матеріалі слов'янських мов). *Studia linguistica* : збірник наукових праць. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. Вип. 3. С. 338–341.

References

1. Bakhtin, M. M. (1996), *The problem of speech genres [Problema rechevykh zhanrov]*, *Sobranie sochineniy, Russkie slovari*, Moscow, Vol. 5, pp. 159–206.
2. Bernadska, N. I. (2005), *Theory of the novel as a genre in Ukrainian literary criticism : dissertation abstract [Teoriia romanu yak zhanru v ukrainskomu literaturoznavstvi : avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk]*, Kyiv, 36 p.

3. Vilchynska, T. P. (2019), *Mythonyms in the Ukrainian ethnoculture and works of writers of the late XIX – early XX centuries* [*Mifonimy v ukrainskii etnokulturi y tvorchosti pysmennykiv kintsia XIX – pochatku XX stolit*], Visnyk Lvivskoho universytetu, LU, Lviv, Vyp. 71, pp.186–195.
4. Horniatko-Shumylovych, A. Y. (1999), *Intellectualism of Valery Shevchuk's prose: dissertation abstract* [*Intelektualizm prozy Valeriia Shevchuka : avtoref. dys. na zlobuttia nauk. stup. k. filol. nauk*], Lviv, 20 p.
5. Deresh, L. (2017), *Cult* [*Kult*], Folio, Kharkiv, 224 p.
6. Zhuravska, O. V. (2016), *Genre aspects of the study of a bizarre novel in Ukrainian literary criticism* [*Zhanrovi aspekty doslidzhennia khymernoho romanu v ukrainskomu literaturoznavstvi*], Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, Uzhhorod, Vyp. 2, pp. 114-116.
7. Il'nitskiy, M. M. (1980), *The similarity is different* [*Skhozhest' neskhozhogo*], Voprosy literatury, Moscow, Vyp. 11, pp. 36–68.
8. Kobylo, N. A. (2018), *Chimerical prose in Ukrainian literature as a sphere of actualization of the mythopoetic* [*Khymerna proza v ukrainskii literaturi yak sfera aktualizatsii mifopoetychnoho*], Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva : zb. nauk. prats, Uzhhorod, Vyp. 23, pp. 168–171.
9. Konovalenko, T. V. (2016), *Magically realistic and whimsical prose* [*Mahichno-realistychna ta khymerna proza*], BDPU, Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu, Berdiansk, Vyp. 10, pp. 196–202.
10. Kravchenko, A. Ye. (1988), *Artistic conventionality in Ukrainian Soviet prose* [*Khudozhnia umovnist v ukrainskii radianskii prozi*], Naukova dumka, Kyiv, 128 p.
11. Lir, Ye. (2019), *Steppe* [*Step*], Dim Khymer, Vinnytsia, pp. 172–191.
12. Lir, Ye. (2019), *Steppe god* [*Stepovyi boh*], Dim Khymer, Vinnytsia, 208 p.
13. *Literary dictionary-reference book (edited by R. Hromiak, Yu. Kovaliv, V. Teremko)* [*Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk (za red. R. Hromiaka, Yu. Kovaliva, V. Teremka)*] (2006), Akademiia, Kyiv, 752 p.
14. Leyderman, N. L. (2009), *The problem of the genre is modernism and the vanguard (The test of the genre or the test of the genre?)* [*Problema zhanra v modernizme i avangarde (Ispytanie zhanra ili ispytanie zhanrom?)*], *Studi Slavistici*, Firenze University Pres, Vyp. 5, pp. 147–177.
15. Pavliuk, I. (2018), *White ashes* [*Bilyi popil*], Vydavnytstvo Staroho Leva, Lviv, 352 p.
16. Pohribnyi, A. H. (1980), *Fashion, innovation, regularity* [*Moda, novatsiia, zakonomirnist*], *Lyteraturnoe obozrenye*, Moscow, Vyp. 2, pp. 24–28.
17. Saienko, V. P. (2004), *Apocalyptic beast from within* [*Apokaliptychnyi zvir izsередyny*], *Ukrainska mova ta literatura*, Kyiv, Vyp. 31-32. pp. 19–28.
18. *Dictionary of Ukrainian onomastic terminology (edited by D. G Buchko, N. V. Tkachov)* (2012) [*Slovnyk ukrainskoi onomastychnoi terminolohii (za red. D. H. Buchko, N. V. Tkachova)*], Ranok-NT, Kharkiv, 256 p.
19. Fedotenko, O. V. (2013), *Interpretation of the Ukrainian bizarre novel of the second half of the twentieth century in literary discourse: genre and style aspect* [*Interpretatsiia ukrainskoho khymernoho romanu druhoi polovyny XX stolittia v literaturoznavchomu diskursi: zhanrovo-stylovyi aspekt*], Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka, Luhansk, Vyp. 4, pp. 20–29.
20. *Chimerical prose. Sources. Main features* [*Khymerna proza. Vytoky. Osnovni rysy*].

URL: :http://sites.znu.edu.ua/bank/public_files/2009/05/218_1242929897_hymerna_proza.pdf

21. Chaikovska, V. T. (2006), *Ukrainian whimsical prose: the history of the birth of the term* [Ukrainska khymerna proza: istoriia narodzhennia termina], Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka, Zhytomyr, Vyp. 26, pp. 79–82.

22. Shevchenko, V. V. (2015), *The evolution of the genre of “whimsical prose” in the XXI century* [Evoliutsiia zhanru «khymernoi prozy» v XXI stolitti], Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka, Zhytomyr, Vyp. 2, pp. 297–301.

23. Shevchuk, V. (1996), *The eye of the abyss* [Oko prirvy], Ukrainskyi pysmennyk, Kyiv, 384 p.

24. Shevchuk, V. (1995), *In the womb of the apocalyptic beast* [U chrevi apokaliptychnoho zvira], Ukrainskyi pysmennyk, Kyiv, 205 p.

25. Shkola, H. M. (2009), *National specifics of mythonyms (based on Slavic languages)* [Natsionalna spetsyfika mifonimiv (na materialy slovianskykh mov)], Studia linguistica : zbirnyk naukovykh prats, Kyiv, Vyp. 3. pp. 338–341.

Е. В. Першин,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра прикладной лингвистики*

МИСТИЧЕСКИЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ДИСКУРС: ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ЯЗЫКОВАЯ СПЕЦИФИКА

Статья посвящена изучению мистического художественного дискурса. Сопоставлены понятия «химерная проза» и «мистический художественный дискурс». Установлены жанровые черты и языковая специфика их выражения в мистическом художественном дискурсе. Доказано, что мистический художественный дискурс имеет свои жанрово-дискурсивные особенности, которые прежде всего реализуются на лексическом уровне.

Ключевые слова: мистический художественный дискурс, химерная проза, жанр, мифоним, онимизация, интертекстуальность.

Ye. V. Pershyn,

*Odesa National I. I. Mechnikov University,
Department of Applied Linguistics*

THE MYSTIC LITERARY DISCOURSE: GENRE FEATURES AND LINGUISTIC SPECIFICS

The mystic literary discourse is a relatively new and unexplored phenomenon, and therefore it requires careful study. The main purpose of our research is to define the concept of mystical prose as a verbal representative of mystic literary discourse. The material of the research is mystical works of modern Ukrainian literature.

The object of our research is the mystic literary discourse, and the subject is the linguistic features of Ukrainian mystical literary discourse.

After analyzing the scientific literature, we concluded that the mystic literary discourse will be interpreted as part of the literary discourse, which includes primarily prose

works, the central theme of which are bizarre events embodied through elements of mythological poetics. Typically, these mystical works are associated with a shift in time and space and external and/or internal metamorphoses of the characters.

Also, based on the typicality and frequency of fragments of the mystical text units, we concluded that the main features of mystic literary discourse are mythologicality, ambivalence and philosophical. Lexical units primarily represent mythologicality as a parameter of the mystical artistic discourse. First of all, it is the nominations of beings associated with demonology and mythology in general called mythonyms. Among them mythotheonyms, mythoponyms, mythochrononyms, mythozonyms, etc.

Ambivalence as a parameter of the mystical literary discourse at the lexical level is primarily realized by the words-markers that indicate the shift in time and space. An example is the lexical-thematic group of words “dream”.

Philosophical as a parameter of the mystical literary discourse is actualized through the text-discursive category of intetextuality. At the lexical level, it is manifested in the use of precedent names that refer the recipient to other mystical and horror works or sacred and apocryphal texts.

Further prospects for the study are related to the description of the nature of other parameters of the mystic literary discourse and its text-forming units at different language levels.

Key words: mystic literary discourse, whimsical prose, genre, mythonym, onimization, intetextuality.